

ДИСПЛАЗІЯ ШИЙКИ МАТКИ: ЕТІОЛОГІЯ, ПАТОГЕНЕЗ, ДІАГНОСТИКА ТА ЛІКУВАННЯ

ВСТУП

Рак шийки матки (РШМ), за даними національного канцер-реєстру, посідає друге за частотою місце у структурі онкологічних захворювань серед жінок. На сьогодні в Україні реєструється майже 19 випадків захворювання на 100 000 жіночого населення [1].

Доброякісні захворювання шийки матки часто передують диспластичним ураженням цервікального епітелію. Дисплазія епітелію шийки матки належить до передракових захворювань і може в 30% випадків трансформуватися в РШМ [2, 3].

Дисплазія шийки матки (ДШМ) – наявність структурної та клітинної атипії (зміна розміру ядра та клітинних органел, порушення диференціювання, міжклітинних контактів та ступеня зрілості визначеної кількості клітинних шарів) епітелію шийки матки [4].

До факторів ризику виникнення ДШМ відносять:

- ранній початок статевого життя;
- часту зміну сексуальних партнерів;
- травматизацію шийки матки під час абортів, пологів;
- пристрасть до куріння;
- дефіцит фолієвої кислоти;
- гормональні порушення;
- наявність інфекційних і вірусних (хламідіозу, уреоплазмозу, трихомоніазу, вірусу герпесу 2-го типу) захворювань генітального тракту;
- порушення імунного статусу [5, 6].

Папіломавірусна інфекція є доведеним чинником серед причин ДШМ та РШМ і в понад 90% спостережень виявляється помірна, важка дисплазія і РШМ. Відомо понад 120 типів вірусу папіломи людини (ВПЛ). Найчастіше зустрічаються серотипи 16 і 18 (понад 70% випадків), інші серотипи виявляються менш ніж в 30% спостережень [6, 7].

АНАЛІЗ ЛІТЕРАТУРНИХ ДАНИХ

Розрізняють дві основні стадії розвитку папіломавірусної інфекції:

- I стадія – репродуктивна, при якій ДНК ВПЛ знаходиться в інфікованій клітині у вільному (епісомальному) стані;
- II стадія – інтегративна, при якій ДНК вірусу вбудовується в геном інфікованої клітини (рис. 1) [7].

I стадія є зворотною. У багатьох (до 85%) ВПЛ-інфікованих може відбуватись елімінація вірусу ВПЛ з організму. На відміну від неї, II стадія є першим кроком до пухлинного переродження вірус-інфікованої клітини і розвитку цервікальної карциноми [7, 8].

Контроль за перебігом і диференціюванням клітинного циклу здійснюється білками ВПЛ Е6 і Е7 за механізмом інактивації таких ключових регуляторів проліферації, як пухлинно-супресорний білок р53 та білок ретинобластоми рRB. Поряд з цим, вірусні онкобілки Е6 і Е7 негативно впливають на хід клітинного циклу, індуюючи перехід диференційованих вірус-інфікованих клітин у S-фазу клітинного циклу (в нормі такі клітини повинні неминуче зазнати апоптотичної загибелі) [8, 9].

Другою ключовою «проканцерогенною» властивістю ВПЛ-онкобілків Е6 і Е7 є їх виражена імуносупресивна дія, в результаті чого вірус-інфіковані клітини «вिसлизують» з-під імунологічного нагляду господаря і не піддаються елімінації [9, 10].

Зниження захисних механізмів формує середовище для активації протизапальних цитокінів – фактора некрозу пухлини α та інтерлейкіну 1-го типу, що стимулює експресію тканинних матриксних металопротеїназ і активує циклооксигеназу-2 – стимулятор синтезу простагландинів. Простагландини, разом з прозапальними цитокинами, стимулюють транскрипцію фактора росту ендотелію судин і його рецептори. Відбувається зміна рівня експресії компоненту проліферативних регуляторних каскадів протеїнкінази Akt та її біологічного антиподу – пухлинно-супресорної фосфатази PTEN [10].

Третьою «проканцерогенною» властивістю експресованих вірус-інфікованими клітинами онкобілків Е6 і Е7 є їх мутагенна активність, тобто здатність надавати ураженим клітинам генетичну нестабільність. Важливу роль у розвитку пухлинних процесів в організмі людини відіграють епігенетичні порушення експресії генів, до яких відносять метилювання генів-супресорів пухлинного зростання [9–10].

Епігенетична регуляція – це еволюційний механізм, за допомогою якого забезпечуються зміни в спектрі експресії генів, що виникають у процесі розвитку клітин і тканин організму і не пов'язані зі змінами в структурі ДНК. Ключовим механізмом епігенетичної регуляції є метилювання залишків геномної ДНК. Встановлено, що процеси метилювання в неопластичних клітинах значно змінюються порівняно з нормальними клітинами. Ці порушення можуть змінювати структуру хроматину і функції ДНК, роблячи тим самим значний внесок у виникнення генетичної і фенотипічної нестабільності пухлинної клітини. В результаті аномального метилювання при-

В.К. КОНДРАТЮК

д. мед. н., професор,
головний науковий співробітник
відділення планування сім'ї,
Інститут педіатрії, акушерства
та гінекології НАМН України

Н.С. ГОРБАНЬ

к. мед. н., науковий співробітник
відділення планування сім'ї,
Інститут педіатрії, акушерства
та гінекології НАМН України

А.І. НАРОЛЬСЬКА

аспірант відділення планування
сім'ї, Інститут педіатрії, акушерства
та гінекології НАМН України

А.О. КАЛЮТА

к. мед. н., старший науковий
співробітник відділення
планування сім'ї,
Інститут педіатрії, акушерства
та гінекології НАМН України

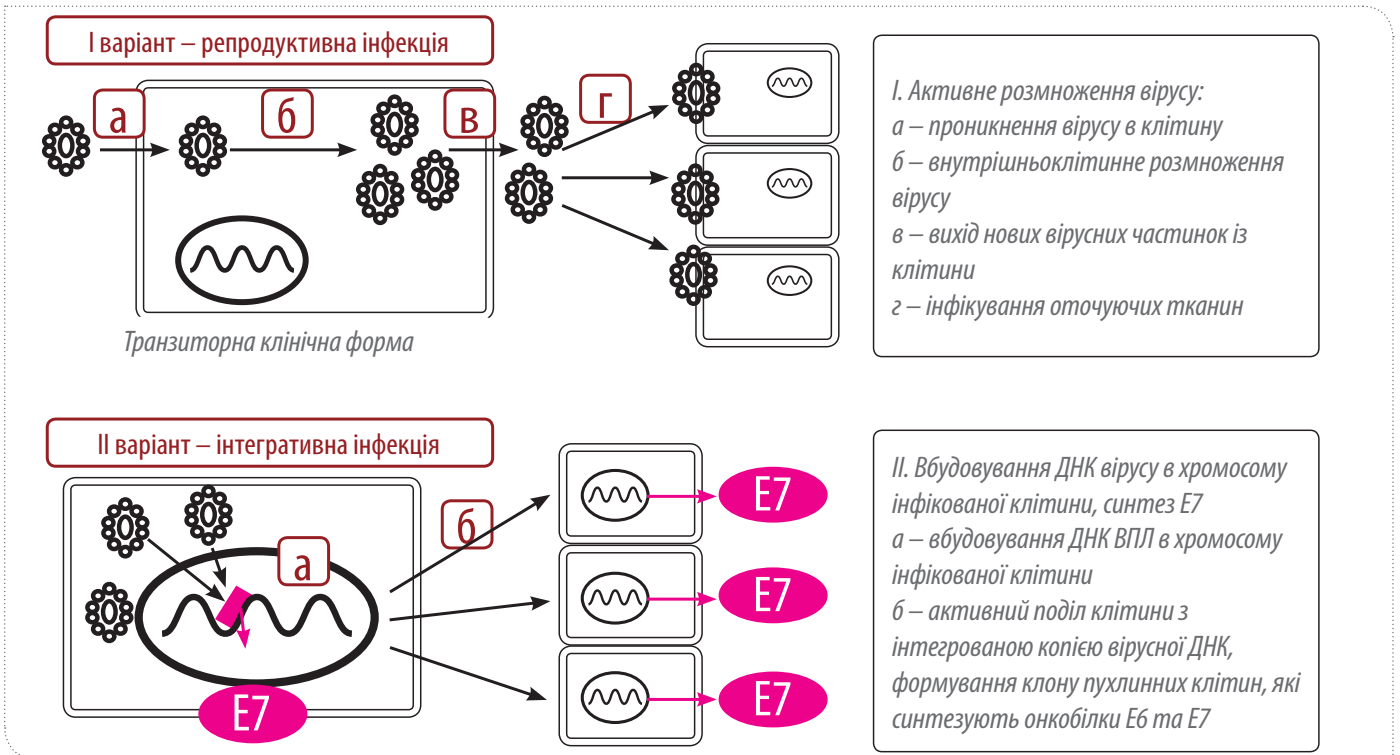

РИСУНОК 1
 ВАРИАНТИ РОЗВИТКУ
 ВПЛ-ІНФЕКЦІЇ

гнічується утворення білкових продуктів, необхідних для нормального клітинного циклу, диференціювання та апоптозу [11–12].

Виникаючі мутації і аномальні епігенетичні модифікації призводять до зміни рівня експресії відповідних регуляторних білків – учасників туморогенних сигнальних каскадів, а також до зниження активності ДНК-репаративних внутрішньоклітинних систем. Епігенетичні зміни в геномі клітини можуть виникнути задовго до її злоякісної трансформації [10, 11].

гормонального фону, безперечно відіграє певну роль в процесі онкотрансформації [13–15].

Під дією цитохрому Р450 відбувається конверсія естрадіолу в 16α-гідроксиестрон (16α-OHE1) і 2-гідроксистерон (2ОН-E1). 16α-OHE1 зв'язується ковалентними зв'язками з естрогеновими рецепторами. 2ОН-E1 має слабкі естрогенні властивості і, на відміну від 16α-OHE1, не впливає на проліферацію клітин. При підвищенні рівня 2ОН-E1 відзначається тенденція до загибелі пухлинних клітин (рис. 2) [16, 17].

Активна репродукція ВПЛ індукує утворення в інфікованих клітинах 16α-OHE1, відповідального за метаболічну і проліферативну активність клітин (рис. 3). Встановлено, що тканинні зміни в цервікальному каналі, зумовлені ВПЛ, локалізовані головним чином в естрогенчутливих зонах [17].

ВПЛ через комплекс «гормон-рецептор» стимулює синтез онкобілків Е6 та Е7, які, з одного боку, активують механізми патологічної проліферації клітин, а з іншого – блокують противірусний імунологічний захист. Тобто, експресія онкогенів Е6 і Е7 вірус-інфікованими епітеліальними клітинами шийки матки – це фактично ініціація їх пухлинної трансформації. В свою чергу патологічна клітинна проліферація залежить від гормонального фактора, ростових факторів, впливу цитокінів [16, 17].

Для позначення передраку шийки матки довго використовували термін «дисплазія», запропонований J.W. Reagan в 1956 р. і затверджений ВООЗ у 1973 р. На даний час загальноприйнято позначення CIN (Cervical Intraepithelial Neoplasia – цервікальна інтраепітеліальна неоплазія). Останнім часом для позначення патологічних процесів в

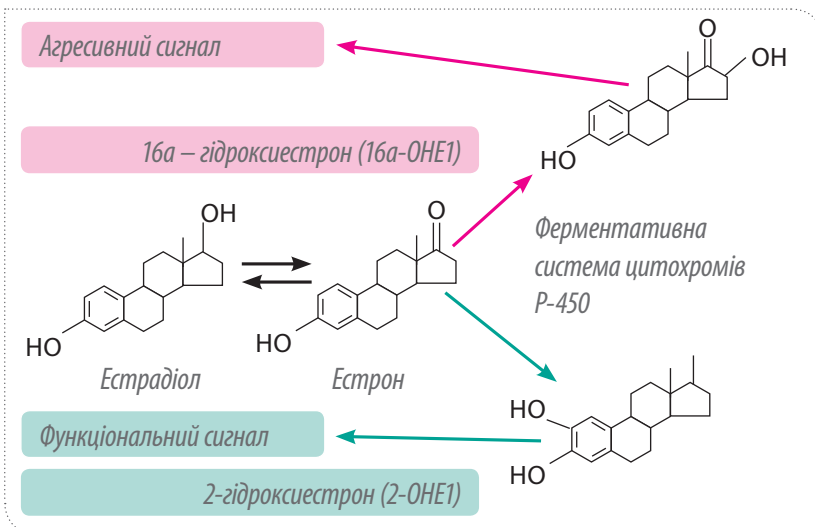

РИСУНОК 2.
 МЕТАБОЛІЗМ ЕСТРАДІОЛУ

Важливий вплив на розвиток ВПЛ-обумовлених канцерогенних процесів шийки матки має гормональний фактор. Естрогени регулюють диференціювання й проліферацію епітеліальних клітин шийки матки, а гестагени є відповідальними за десквамацію зроговілих клітин поверхневих шарів епітелію. Порушення рівноваги між цими процесами, що викликане зміною

багат шаровому плоскому епітелії застосовують термін SIL (Squamous Intraepithelial Lesion – сквамозні інтраепітеліальні ушкодження), який в 1988 р. запропонували цитологи [18].

Попередня діагностика ДШМ полягає у виявленні атипичних клітин (клітин дисплазії) у цитологічних мазках. Мазки на онкоцитологію виконують щороку всім сексуально активним жінкам, а також тим, що досягли 18-річного віку. Цитологічне дослідження за Папаніколау (PAP-тест) виявляється інформативним у 60–90% випадків та не дозволяє повністю виключити захворювання на РШМ. Остаточний діагноз встановлюють тільки за результатами біопсії. Місце виконання біопсії визначають за допомогою кольпоскопії (огляду шийки матки під оптичним збільшенням) [19, 20].

Згідно з рекомендаціями ВООЗ, найхарактернішими морфологічними ознаками дисплазії є:

1) клітинна атипія (ядерний поліморфізм, гіперхромазія, стратифікація ядер, збільшення ядерно-цитоплазматичного індексу);

2) порушення диференціювання; зменшення або припинення продукції слизу клітинами епітелію;

3) порушення архітектоники слизової оболонки (ірегулярна структура крипти, проліферація і розгалуження залоз із формуванням поверхневих і внутрішньозалозистих сочкових структур).

Розрізняють три ступеня ДШМ залежно від глибини патологічного процесу:

• легка ДШМ (CIN I, дисплазія I) – зміни в будові клітин виражені слабо і зачіпають нижню третину багат шарового плоского епітелію;

• помірна ДШМ (CIN II, дисплазія II) – зміни в будові клітин спостерігаються в нижній і середній третинах товщі плоского епітелію;

• важка ДШМ або неінвазивний рак (CIN III, дисплазія III) – патологічні зміни зустрічаються у всій товщі епітеліальних клітин, але не поширюються на судини, м'язи, нервові закінчення, як при інвазивному РШМ [18–20].

При визначенні тактики ведення хворої з дисплазією, обумовленою ВПЛ, враховують вираженість змін, вік та репродуктивні наміри пацієнтки. Легка ДШМ в 50–60% випадків самостійно піддається зворотному розвитку, а в інших випадках стабілізується або прогресує. При легкій дисплазії показане динамічне спостереження і специфічне лікування за умови виявлення урогенітальних інфекцій. При помірній та тяжкій дисплазії показана конізація шийки матки (електрична, лазерна, радіохвильова). За наявності раку *in situ* у жінок репродуктивного віку виконують конізацію шийки матки з пошаровим інтраопераційним гістологічним дослідженням, що дозволяє точно визначити стадію процесу та максимально зберегти шийку матки. У пацієнток в постменопаузі методом вибору є екстирпація матки [21, 22].

Слід окремо зазначити, що, у зв'язку з появою вірусної концепції цервікального канцерогенезу, принципово змінилися підходи до лікування диспластичних процесів шийки матки. Актуальною є етіопатогенетична терапія, яка має два основні напрямки: вплив на етіологічний фактор (ВПЛ) та на основні механізми канцерогенезу [23, 24].

На жаль, в даний час не існує лікарських засобів, що безпосередньо впливають на ВПЛ. Вплив на основні механізми канцерогенезу полягає в інгібуванні експресії онкогенів ВПЛ E6, E7 та синтезу 16- α -ОНЕ1; інгібуванні ДНК-метил-

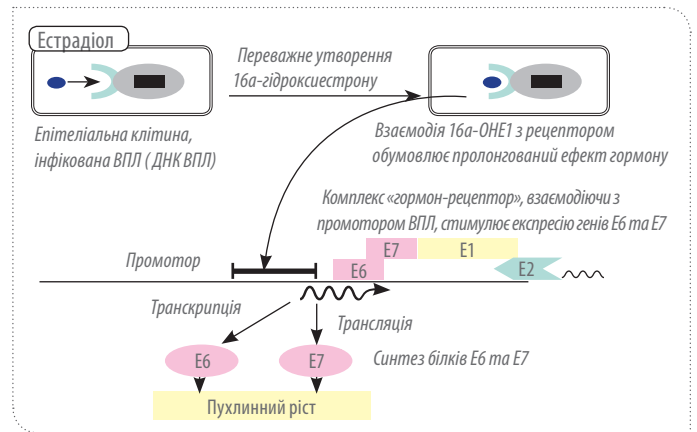

РИСУНОК 3.

ЕСТРОГЕНИ, ВПЛ ТА КАНЦЕРОГЕНЕЗ ЕПІТЕЛІАЛЬНИХ КЛІТИН ШИЙКИ МАТКИ

трансферази та стимулюванні пухлинносупресорного білка фосфатази PTEN [25].

В останні роки з'явилися роботи, які свідчать про те, що речовини природного походження (індол-3-карбінол та епігаллокатехін-3-галлат) можуть мати патогенетично обґрунтовану профілактичну дію на розвиток передракових і ракових станів шийки матки. Зокрема, доведено, що *in vitro* та *in vivo* індол-3-карбінол нівелює естрадіолзалежну індукцію онкогенів E6, E7; нормалізує метаболізм естрадіолу в клітинах, інфікованих ВПЛ; індукує апоптотичні процеси ВПЛ-інфікованих клітин [26–30].

Деякі автори засвідчують, що флавоноїд епігаллокатехін-3-галлат є ефективним інгібітором ферменту ДНК-метилтрансферази, спрямовано регулює активність пухлинносупресорних генів, що відповідають за протипухлинний захист організму. В першу чергу це стосується регуляції епігенетичних модифікацій [31, 32].

Доведено, що застосування індол-3-карбінолу в комплексі з противірусною терапією при генітальній папіломавірусній інфекції дозволяє досягти високої напруженості противірусного імунітету і забезпечити мінімальну кількість рецидивів [34].

Застосування епігаллокатехін-3-галлату у пацієнтів після хірургічних методів лікування підсилює репаративні процеси і знижує ризики формування патологічних рубців [35].

Клінічний досвід російських вчених, які спостерігали 195 пацієнтів у віці $22 \pm 1,3$ року з клінічними, субклінічними і латентними формами папіломавірусної інфекції геніталій, викликаної ВПЛ типів 6/11, показав, що лікування протягом 4–5 міс. за загальноприйнятими схемами: деструктивні методи в комбінації з імунотропною терапією, в тому числі з використанням інтерферонів та індукторів інтерферону у 36% випадків (у 46 жінок і 24 чоловіків) не мала успіху; у пацієнтів виникали рецидиви захворювання, реєструвалися ВПЛ-позитивні результати полімеразної ланцюгової реакції (ПЛР). В той же час додавання до загальноприйнятих схем лікування індол-3-карбінолу і епігаллокатехін-3-галлату зробило істотний позитивний вплив на процес одужання як хворих з резистентними формами папіломавірусної інфекції, так і вірусноносіїв. Ефект лікування з додаванням індол-3-карбінолу і епігаллокатехін-3-галлату полягав у статистично значущому (в 4,7 разу) зниженні частоти рецидивів захворювання та попередження їх виникнення у пацієнтів з клінічно вираженими формами захворювання та у вірусноносіїв [36].

Клінічні спостереження на базі кафедри акушерства, гінекології та репродуктології Національної медичної академії післядипломної освіти ім. П.Л. Шупика з включенням 107 жінок репродуктивного віку показали зв'язок між регресією патологічних процесів шийки матки, інфікуванням вірусом папіломи людини (ВПЛ) і призначенням індол-3-карбінолу і епігаллокатехін-3-галлату в режимі монотерапії. Було визначено, що у пацієнток, які застосовували індол-3-карбінол 200 мг і епігаллокатехін-3-галлат 45 мг 2 рази на добу протягом 3 місяців були виявлені регресивні зміни передпухлинних процесів епітелію шийки матки. При цитологічному дослідженні відзначено перехід CIN-3 в CIN-2 і CIN-2 в CIN-1 з появою фонових процесів епітелію шийки матки.

При кольпоскопічному дослідженні в динаміці спостерігалися зменшення зони ураження епітелію шийки матки [33].

На сьогодні в Україні представлений новий комбінований препарат комплексної дії – Епігалін. Природні речовини індол-3-карбінол і епігаллокатехін-3-галлат, що входять до складу Епігаліну, мають мультитаргетну дію, здатні вливати на декілька патологічних молекулярних механізмів, що обумовлюють те або інше захворювання. При цьому, дані речовини не викликають ускладнень і не мають негативних побічних ефектів. Складові Епігаліну пригнічують запалення, інгібують ріст пухлинних клітин, блокуючи всі шляхи стимуляції патологічної клітинної проліферації (гормон- і цитокінзалежної, індукованої ростовими факторами), пригнічують пухлинний неоангіогенез, стимулюють апоптоз трансформованих клітин, підвищують імунні функції, зменшують резистентність і підсилюють дію інших лікарських засобів.

ВИСНОВКИ

1. Епітеліальна ДШМ є передраковим станом і однією з найпоширеніших форм онкологічної патології у всьому світі – карциноми шийки матки. Розвиток епітеліальної дисплазії і РШМ тісно пов'язане з активністю ВПЛ.

2. Для формування незворотної неоплазії необхідні:

• індукція метаболічних механізмів конверсії естрадіолу в 16 α -ОНЕ1, що відіграє ключову роль в раковому переродженні ВПЛ-інфікованих клітин;

• активна експресія онкогенів Е6 і Е7 вірусу, яка стимулюється взаємодією комплексу «гормон-рецептор» з промотором ДНК ВПЛ;

• індукція множинних ушкоджень хромосомної ДНК в інфікованій клітині як завершальний процес пухлинної трансформації;

• посилення клітинного поділу, неоангіогенезу та інвазії, тобто основних біологічних процесів, що опосередковують канцерогенез.

3. З плином часу в результаті послідовної селекції клітинних клонів, що містять інтегровану вірусну ДНК і володіють підвищеною малігнізуючою активністю, формується злоякісна пухлина.

4. Перспективними щодо профілактики та супроводжуваної терапії патології шийки матки є Епігалін – натуральний онкопротектор з антипроліферативним (протипухлинним) механізмом дії. В одній капсулі Епігаліну міститься 200 мг індол-3-карбінолу і 45 мг епігаллокатехіну-3-галлату. Поєднання цих природних речовин є особливо успішним, оскільки окремі складові є взаємодоповнюючими та посилюючими. Епігалін призначається по 1 капсулі двічі на день після їжі; препарат приймається протягом 6 місяців.

ЛІТЕРАТУРА/REFERENCES

1. Рак в Україні 2010–2011. Захворюваність, смертність, показники діяльності онкологічної служби // Бюл. нац. канцер-реєстру України, Київ.– 13.– 124 с. Cancer in Ukraine 2010-2011. Morbidity, mortality, cancer service performance. Bull. National Cancer Registry of Ukraine, Kyiv,13,124 p.

2. Jemal, A. Bray, F. Melissa, M. Ferlay, J. et al. «Global cancer statistics.» Cancer J. for Clinicians, 61(2)(2011):69-90.

3. Arbyn, M. Castellsagué, X. de Sanjosé, S. et al. «Worldwide burden of cervical cancer in 2008.» Ann. Oncol., 22(12)(2011):2675-86.

4. Роговская С.И., Прилепская В.Н., Кондриков Н.И., Ежова Л.С. Клинико-морфологические особенности папилломавирусной инфекции гениталий у женщин // М.: «Медиа Медика». Гинекология.– 2004.– Т. 6. No 2.– С. 57–59.

Rogovskaya, S.I. Prilepskaya, V.N. Kondrikov, N.I. Yezhova, L.S. «Clinical and morphological features of human papillomavirus genital infection in women.» М.: «Media Medica», Gynecology,6(2)(2004):57-59.

5. Costa, S.I. De Simone, P. Venturoli, S. «Factors predicting human papillomavirus clearance in cervical intraepithelial neoplasia lesions treated by conization.» Gynecol Oncol, Aug;90(2)(2003):358-65.

6. Прилепская В.Н. Патология шейки матки и генитальные инфекции // Под ред. В.Н. Прилепской // М., «МЕДпресс-информ».– 2008.– 383 с. Prilepskaya, V.N. «Pathology of the cervix and genital infections.» М., «MEDpress-Inform» (2008):383 p.

7. Greenfield, I. Cuthill, S. «Antivirals. In: Sterling J.C., Tyring S.K. editors. Human papillomaviruses.» Clinical and scientific advances. London (U.K.): Arnold;(2001):120-30.

8. Munoz, N. Bosch F.X. de Sanjose, S. Herrero, R. Castellsague, X. Shah, K.V. et al. «Epidemiologic classification of human papillomavirus types associated with cervical cancer.» N Engl J Med, 348(2003):518-527.

9. Молочков В.А., Киселев В.И., Рудых И.В., Щербо С.Н. Папилломавирусная инфекция – клиника, диагностика, лечение // М.: Студия «Мирада Вива».– 2005. – С. 5–9. Molochkov, V.A. Kiselev, V.I. Rudyh, I.V. Scherbo, S.N. «HPV infection – clinical features, diagnosis, treatment.» M. Studio «Mirada Viva» (2005):5-9.

10. Chagas, B.S. Batista, M.V. Crovella, S. «Novel E6 and E7 oncogenes variants of human papillomavirus type 31 in Brazilian women with abnormal cervical cytology.» Infect Genet Evol, Jun;16(2013):13-8.

11. Cheung, T.H. Lo, K.W. Yim, S.F. «Epigenetic and genetic alternation of PTEN in cervical neoplasm.» Gynecol Oncol, Jun;93(3)(2004):621-627.

12. Ojesina, A.I. Lichtenstein, L. Freeman, S.S. «Landscape of genomic alterations in cervical carcinomas.» Nature, Feb 20;506(7488)(2014):371-5.

13. Nair, H.B. Luthra, R. Kirma, N. et al. «Induction of aromatase expression in cervical carcinomas: effects of endogenous estrogen on cervical cancer cell proliferation.» Cancer Res,65(2005):11164-11173.

14. Monsonego, J. Magdelenat, H. Catalan, F. et al. «Estrogen and progesterone receptors in cervical human papillomavirus related lesions.» Int. J. Cancer,48(4)(1991):533-539.

15. Coelho, F.R. Prado, J.C. Pereira Sobrinho, J.S. et al. «Estrogen and progesterone receptors in human papilloma virus-related cervical neoplasia.» Braz. J. Med. Biol. Res,37(1)(2004):83-88.

16. Coelho, F.R. Prado, J.C. Pereira Sobrinho, J.S. Hamada, G. Landman, G. Pinto, C.A. Nonogaki, S. Villa, L.L. «Estrogen and progesterone receptors in human papilloma virus-related cervical neoplasia.» Braz J Med Biol Res, Jan;37(1)(2004):83-8.

17. Roman, A. Munger, K. «The papillomavirus E7 proteins.» Virology, Oct;445(1-2)(2013):138-68.

18. Arbyn, M. Anttila, A. Jordan, J. et al. European Guidelines for Quality Assurance in Cervical Cancer Screening. Second edition – summary document. *Ann. Oncol.*, 21(3)(2010):448-458.
19. Sobin, L.H. Greene F.L. «Global TNM advisory group.» *Cancer*, 100(5)(2004):1106.
20. Singer, A. Monaghan, J.M. editors. «Lower genital tract precancer. Colposcopy, pathology and treatment.» 2nd ed. Oxford (U.K.):Blackwell(2000).
21. Wright, T.C.Jr. Cox, J.T. Massad, L.S. Twiggs, L.B. Wilkinson, E.J. «2001 Consensus guidelines for the management of women with cervical cytological abnormalities.» *JAMA*, 287(2002):2120-9.
22. Ryu, A. Nam, K. Chung, S. Kim, J. Lee, H. Koh, E. Bae, D. «Absence of dysplasia in the excised cervix by a loop electrosurgical excision procedure in the treatment of cervical intraepithelial neoplasia.» *J Gynecol Oncol*, Jun;21(2)(2010):87-92.
23. Киселев В.И. Молекулярные механизмы патогенеза гиперпластических и диспластических заболеваний репродуктивной системы и пути их фармакологической коррекции. Патология шейки матки и генитальные инфекции // Под ред. В.Н. Прилепской // М., «МЕДпресс-информ». – 2008. – С. 53–60.
- Kiselev, V.I. «Molecular mechanisms of pathogenesis of hyperplastic and dysplastic diseases of the reproductive system and the ways of their pharmacological correction. Pathology of the cervix and genital infections.» М., «MEDpress-Inform» (2008):53-60.
24. Kim, Y.S1. Milner, J.A. «Targets for indole-3-carbinol in cancer prevention.» *J Nutr Biochem*, Feb;16(2)(2005):65-73.
25. Киселев В.И., Аполихина И.А., Муйжнек Е.Л. и др. Патогенетические подходы к лечению ВПЧ-ассоциированных заболеваний шейки матки. Патология шейки матки и генитальные инфекции // Под ред. В.Н. Прилепской // М., «МЕДпресс-информ». – 2008. – С.: 87–94.
- Kiselev, V.I. Apolikhina, I.A. Muzyzhnek, E.L. «Pathogenic and other approaches to the treatment of HPV-associated cervical disease. Pathology of the cervix and genital infections.» М., «MEDpress-Inform» (2008):87-94.
26. Wang, J. Jiang, Y.F. «Natural compounds as anticancer agents: Experimental evidence.» *World J Exp Med*, Jun 20;2(3)(2012):45-57. eCollection 2012.
27. Michnovicz, J.J1. Adlercreutz, H. Bradlow, H.L. «Changes in levels of urinary estrogen metabolites after oral indole-3-carbinol treatment in humans.» *J Natl Cancer Inst*, May, 21;89(10)(1997):718-23.
28. Rosen, C.A1. Bryson, P.C. «Indole-3-carbinol for recurrent respiratory papillomatosis: long-term results.» *J Voice*, Jun;18(2)(2004):248-53.
29. Michnovicz, J.J1. Adlercreutz, H. Bradlow, H.L. «Changes in levels of urinary estrogen metabolites after oral indole-3-carbinol treatment in humans.» *J Natl Cancer Inst*, May, 21;89(10)(1997):718-23.
30. Bell, M.C1. Crowley-Nowick, P. Bradlow, H.L. «Placebo-controlled trial of indole-3-carbinol in the treatment of CIN.» *Gynecol Oncol*, Aug;78(2)(2000):123-9.
31. Fang, M.Z1. Wang, Y. Ai, N. Hou, Z. «Tea polyphenol-epigallocatechin-3-gallate inhibits DNA methyltransferase and reactivates methylation-silenced genes in cancer cell lines.» *Cancer Res*, Nov, 15;63(22)(2003):7563-70.
32. Lee, W.J. Shim, J.Y. Zhu, B.T. «Mechanisms for the inhibition of DNA methyltransferases by tea catechins and bioflavonoids.» *Mol Pharmacol*, Oct;68(4)(2005):1018-30. Epub 2005 Jul 21.
33. Борис Е.Н. и др. Современный подход к диагностике и лечению предраковых заболеваний шейки матки на фоне вируса папилломы человека // Здоровье женщины. – 2012. – № 4 (70). – С. 126–132.
- Boris, E.N. et al. «Modern approach to the diagnosis and treatment of precancerous disease against human papillomavirus.» *Women's Health*, 4 (70) (2012): 126-132.
34. Молочков В.А. Применение индинола при генитальных бородавках // Эффективная фармакотерапия в дерматовенерологии и дерматокосметологии. – 2010. – № 10. – С.19–21.
- Molochkov, V.A. «Application Indinol with genital warts.» *Effective pharmacotherapy in dermatovenerology and dermatocosmetology*, 10 (2012): 19-21.
35. Ключарева С.В., Нечаева О.С. Папилломавирусная инфекция: проблемы и пути решения // Вестник Эстетической Медицины. – 2009. – № 2. – С. 1–8.
- Klyuchareva, S.V., Nechaeva, O.S. «Human papillomavirus infection: problems and solutions.» *Journal of Aesthetic Medicine*, 2 (2009): 1-8.
36. Шперлинг Н.В. и др. Опыт применения индинола при рецидивирующей папилломавирусной инфекции гениталий // Клиническая дерматология и венерология. – 2009. – № 2. – С. 4–8.
- Sperling, N.V. et al. «Experience of using Indinol for recurrent genital human papillomavirus infection.» *Clinical Dermatology and Venereology*, 2 (2009): 4-8. □

ДИСПЛАЗИИ ШЕЙКИ МАТКИ: ЭТИОЛОГИЯ, ПАТОГЕНЕЗ, ДИАГНОСТИКА И ЛЕЧЕНИЕ

В.К. Кондратюк, д. мед. н., профессор, головний науковий співробітник відділення планування сім'ї, Інститут педіатрії, акушерства та гінекології НАМН України

Н.Е. Горбань, к. мед. н., науковий співробітник відділення планування сім'ї, Інститут педіатрії, акушерства та гінекології НАМН України

А.И. Нарольская, аспирант відділення планування сім'ї, Інститут педіатрії, акушерства та гінекології НАМН України

А.А. Калюта, к. мед. н., старший науковий співробітник відділення планування сім'ї, Інститут педіатрії, акушерства та гінекології НАМН України

Дисплазии эпителия шейки матки относятся к предраковым заболеваниям и могут в 30% случаев трансформироваться в рак шейки матки. Развитие эпителиальной дисплазии и рака шейки матки тесно связано с активностью вируса папилломы человека. Для формирования необратимой неоплазии необходимы: индукция метаболических механизмов конверсии эстрадиола в 16α-ОНЕ1; активная экспрессия онкогенов Е6 и Е7 вируса папилломы человека; индукция множественных повреждений хромосомной ДНК в инфицированной клетке; усиление биологических процессов, опосредующие канцерогенез. Со временем в результате селекции клеточных клонов, содержащих интегрированную вирусную ДНК, формируется злокачественная опухоль. Перспективными в отношении профилактики и сопровождающей терапии патологии шейки матки является эпигалин – натуральный онкопротектор с противоопухолевым механизмом действия.

Ключевые слова: дисплазия шейки матки, рак шейки матки, вирус папилломы человека, эпигалин.

CERVICAL DYSPLASIA: ETIOLOGY, PATOGENESIS, DIAGNOSIS AND TREATMENT

V.K. Kondratuk, MD, professor, Institute of Pediatrics, Obstetrics and Gynecology of the NAMS of Ukraine

N.E. Gorban, Institute of Pediatrics, Obstetrics and Gynecology of the NAMS of Ukraine

A.I. Narolskaya, Institute of Pediatrics, Obstetrics and Gynecology of the NAMS of Ukraine

A.A. Kalyuta, Institute of Pediatrics, Obstetrics and Gynecology of the NAMS of Ukraine

Cervical dysplasia is precancerous diseases and may transform into cervical cancer in 30% of cases. Development of epithelial dysplasia and cervical cancer is closely associated with the activity of the human papilloma virus. Such processes are needed for the formation of irreversible neoplasia: induction of the mechanisms of metabolic conversion of estradiol into 16α-ONE1; active expression of human papillomavirus E6 and E7 oncogenes; induction of multiple lesions in the chromosomal DNA of the infected cell; enhancement of biological processes, mediating carcinogenesis. Over time, selection of cell clones containing the integrated viral DNA is formed into a malignant tumor. Epigalain is a promise natural drug with antitumor mechanism of action for the prevention and accompanying therapy of the cervical pathology.

Key words: cervical dysplasia, cervical cancer, human papilloma virus, Epigalain.